

การผลิตแก๊สชีวภาพจากต้นธูปฤาษีที่ผ่านการปรับสภาพ (*Typha angustifolia* L.)
ร่วมกับมูลวัวโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ*

Biogas Production from Pretreated Cattail (*Typha angustifolia* L.)
with Cow Dung by Fed-Batch Fermentation Process

กิตติยา ป้อมเงิน (Kittiya Pomngern)**

ประภา โഴ๊ะสลาม (Prapa Soh-salam)***

รัชพล พะวงศ์รัตน์ (Ratchapol Pawongrat)****

บทคัดย่อ

การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นธูปฤาษีโดยวิธีการทางกายภาพร่วมกับทางเคมีเพื่อการผลิตแก๊สชีวภาพคือ การปรับสภาพด้วยการนึ่ง, การปรับสภาพด้วยการนึ่งตามด้วยสารละลายต่าง และการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่าง พบว่าการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร ให้องค์ประกอบทางเคมีเหมาะสมคือ เซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนิน คิดเป็นร้อยละ 59.07, 12.15 และ 11.52 โดยน้ำหนัก ตามลำดับ เมื่อทำการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพด้วยการหมักแบบกึ่งกะ เป็นระยะเวลา 39 วัน ที่อุณหภูมิ 32 องศาเซลเซียส โดยควบคุมปริมาตรรวมที่ใช้หมักเท่ากับ 0.25 ลิตร ที่อัตราส่วนธูปฤาษีต่อมูลวัว 1:3 อัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจนเท่ากับ 20.75 โดยในตอนเริ่มต้นระบบสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมในขวดรูปชมพู่ในปริมาณที่แตกต่างกัน คือ ร้อยละ 75, 50 และ 25 พบว่า ธูปฤาษีที่ผ่านวิธีการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร ร่วมกับมูลวัว ที่ถูกแบ่งเติมร้อยละ 25 ให้ปริมาณแก๊สชีวภาพสะสมสูงสุดเท่ากับ 434.70 มิลลิลิตร มีแก๊สมีเทนและแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เป็นองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 48.74 และ 2.49 ตามลำดับ จากการศึกษาี้แสดงให้เห็นว่าการปรับสภาพและการแบ่งเติมปริมาณสารอินทรีย์ที่เหมาะสมสามารถเพิ่มศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากต้นธูปฤาษีในการผลิตแก๊สมีเทน

คำสำคัญ : แก๊สชีวภาพ การปรับสภาพทางกายภาพร่วมกับทางเคมี ธูปฤาษี มูลวัว การหมักแบบกึ่งกะ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์การผลิตแก๊สชีวภาพจากวัชพืชน้ำโดยกระบวนการหมักแบบกะและกึ่งกะ

This article is part of master thesis, Biogas Production from Aquatic Weed Plants by Batch and Fed-Batch Fermentation

** นักศึกษา, หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

Master's degree students, Bioproduct Science Program, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

*** อาจารย์, หลักสูตรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

Lecturer, Environmental Science and Technology Program, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

**** อาจารย์, หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน email: faasrpp@ku.ac.th
Lecturer, Bioproduct Science Program, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

Abstract

The optimal pretreated condition of cattail by physicochemical pretreatment methods for biogas production was investigated, such as steam-pretreated, steam- pretreated after that alkali pretreated and autoclave combined with alkali pretreated cattail. The results showed that the pretreatment by autoclave combined with sodium hydroxide 4% (w/v) gave the optimal chemical content of cellulose, hemicellulose and lignin with 59.07, 12.15 and 11.52 (w/w), respectively. The biogas production in fed-batch digestion for 39 days at 32°C with 0.25 L of total fermentation volume was conducted and the initial ratio of cattail to cow dung was 1:3 with C:N ratio of 20.75. In start-up state, organic matter was fed to the Erlenmeyer flask of different rate (75, 50 and 25%). The autoclave combined with alkali pretreated (4% NaOH) cattail to cow dung and organic matter was fed of rate 25% showed the 434.70 ml of biogas quantity and 48.74% of methane and 2.49% of carbon dioxide content. Therefore, the process of optimal condition of pretreated cattail and organic matter could enhance the increase of methane production.

Keywords : Biogas, physicochemical pretreatment, cat tail, cow dung, fed-batch

บทนำ

ธูปฤาษี (Cattail) มีชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Typha angustifolia* L. อยู่ในวงศ์ Typhaceae จัดเป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีการขยายพันธุ์ที่ง่ายจึงทำให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นขยะวัชพืช(ถูกรมรมง ปลัดสงคราม,2555) เป็นอุปสรรคกีดขวางการไหลของน้ำและยังทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์จนกระทั่งปัจจุบันนี้ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะกำจัดวัชพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการที่ผ่านมามีได้เพียงแค่ว่าแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการใช้เครื่องจักรกลและการใช้สารเคมี แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะกำจัดให้หมดไปได้อย่างจริงจัง ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการกำจัดวัชพืชและการใช้สารเคมียังก่อให้เกิดสารพิษตกค้างในน้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ

สืบเนื่องจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกนำไปสู่ความต้องการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณเชื้อเพลิงลดน้อยลง และราคาพลังงานปรับตัวสูงขึ้น ทำให้มีการพัฒนาหาแหล่งพลังงานที่ยั่งยืนเพื่อลดการพึ่งพาพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิล และลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก แก๊สชีวภาพ (Biogas) จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ แก๊สชีวภาพมีแก๊สมีเทน (CH_4) เป็นองค์ประกอบหลักเป็นพลังงานสะอาดสามารถนำไปเป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม ผลิตไฟฟ้า หรือผลิตความร้อนได้ โดยแก๊สมีเทน 1 ลูกบาศก์เมตร สามารถทดแทนแก๊สหุงต้มได้ประมาณ 0.46 กิโลกรัม หรือผลิตไฟฟ้าได้ประมาณ 2.09 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ การผลิตแก๊สชีวภาพสามารถทำได้จากวัตถุดิบหลายแหล่ง อาทิเช่น การผลิตแก๊สชีวภาพจากชีวมวล (Biomass) ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบที่มีมากในประเทศ โดยเฉพาะวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด ชานอ้อย เป็นต้น และวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา จอก ธูปฤาษี เป็นต้น ซึ่งวัสดุเหล่านี้ภายในโครงสร้างจะมีองค์ประกอบทางเคมีของเส้นใย คือ เซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนิน ที่สามารถถูกนำมาใช้เพื่อผลิตแก๊สชีวภาพได้ (รัชพล พวงวงศ์รัตน์, 2554) โดยนิยมนำมาหมักร่วมกับของเสียจากปศุสัตว์ เช่น มูลวัว เนื่องจากมีเชื้อจุลินทรีย์จำนวนมากที่เหมาะสมต่อการผลิตแก๊สชีวภาพ แต่เนื่องจากโครงสร้างองค์ประกอบทางเคมีที่ซับซ้อนจึงมีความจำเป็นต้องผ่านการขึ้นตอนปรับ

สภาพ (pretreatment) ซึ่งในการผลิตแก๊สชีวภาพนั้นจะช่วยลดลิกนินซึ่งเป็นตัวขัดขวางกระบวนการหมักให้เป็นไปได้ซ้ำ ส่งผลให้ได้ปริมาณแก๊สชีวภาพลดลง การปรับสภาพนั้นสามารถทำได้หลายวิธีการโดยอาจจะใช้วิธีการทางกายภาพ เช่น การบด การใช้ไอน้ำแรงดันสูง วิธีการทางเคมี เช่น การใช้กรดหรือด่าง วิธีการทางชีวภาพ เช่น การใช้เอนไซม์ หรือเชื้อจุลินทรีย์ หรือการใช้ร่วมกันในวิธีการดังกล่าวข้างต้น (รัชพล พะวงศรีรัตน์, 2558) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตแก๊สชีวภาพเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้กระบวนการหมักที่เหมาะสมจะช่วยให้ประสิทธิภาพในการผลิตแก๊สชีวภาพได้มากขึ้น โดยพบว่าการหมักแบบกึ่งกะ (Fed-batch fermentation) ซึ่งเป็นกระบวนการหมักที่มีการเติมสารอินทรีย์เพิ่มลงไปในระบบหมักเป็นระยะๆ เพื่อให้จุลินทรีย์เจริญเติบโตและใช้สารอาหารได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาความเข้มข้นของสารอาหารเริ่มต้นสูง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศักยภาพและการใช้ประโยชน์จากรูปภาชีที่ผ่านการปรับสภาพโดยวิธีการทางกายภาพร่วมกับทางเคมีร่วมกับมูลวัวเพื่อผลิตแก๊สชีวภาพด้วยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะเพื่อจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพลังงานที่ยั่งยืน และช่วยกำจัดวัชพืชได้ในเวลาเดียวกันได้ในอนาคต

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวอย่างต้นรูปภาชี และการเตรียมมูลวัว

เก็บตัวอย่างใบและลำต้นของรูปภาชี (จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน) นำมาผึ่งแดด 1-2 วัน จากนั้นนำไปอบให้แห้งที่อุณหภูมิ 60-70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง จากนั้นนำมาบดเพื่อลดขนาด (ประมาณ 1-2 มิลลิเมตร) ด้วยเครื่องบด (รุ่น RT04A) ทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบทางเคมีของเส้นใยเริ่มต้น ได้แก่ ปริมาณเซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนิน

เก็บตัวอย่างมูลวัวเนื้อ (จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน) นำมาผึ่งแดด 1-2 วัน จากนั้นนำมาบดเพื่อลดขนาด ทำการวิเคราะห์ค่าอัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจน (C:N ratio) และเก็บตัวอย่างมูลวัวไว้ในถุงพลาสติกที่มิดชิดเพื่อใช้ในการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพต่อไป

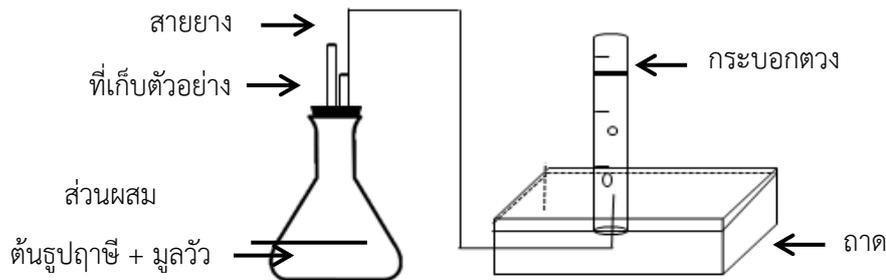
2. การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นรูปภาชีโดยวิธีทางกายภาพร่วมกับทางเคมี

นำตัวอย่างรูปภาชีที่ผ่านการลดขนาด จำนวน 10 กรัม มาทำการปรับสภาพโดยวิธีทางกายภาพร่วมกับทางเคมีโดยดัดแปลงมาจากวิธีการของ Singh and Bishnoi (2013) แบ่งเป็น 3 วิธีการ คือ (A) การปรับสภาพด้วยการนึ่ง โดยให้ไอน้ำร้อน ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 และ 60 นาที (B) การปรับสภาพด้วยการนึ่งโดยให้ไอน้ำร้อน ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 และ 60 นาที ตามด้วยสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) ร้อยละ 2 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร และ (C) การปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูง (autoclave) ที่อุณหภูมิ 121 องศาเซลเซียส ความดัน 15 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว เป็นเวลา 15 นาที ร่วมกับโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 2, 4 และ 6 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร จากนั้นทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบทางเคมีของเส้นใยหลังผ่านการปรับสภาพ ได้แก่ เซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนิน ดัดแปลงมาจากวิธีการของ AOAC (1980) และศึกษาโครงสร้างทางกายภาพของเส้นใยของรูปภาชีหลังผ่านการปรับสภาพโดยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning Electron Microscope, SEM) เพื่อหาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพเพื่อใช้ในการศึกษาผลการผลิตแก๊สชีวภาพต่อไป

3. การศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากต้นรูปภาชีร่วมกับมูลวัวโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ

การผลิตแก๊สชีวภาพจากต้นรูปภาชีร่วมกับมูลวัวโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ ในชุดอุปกรณ์การผลิตแก๊สชีวภาพ ดัดแปลงมาจากวิธีการของกิตติยา ป้อมเงิน และคณะ (2559) (ภาพที่ 1) นำต้นรูปภาชีที่ผ่านการปรับสภาพใส่ลงในพลาสติกขนาด 0.5 ลิตร ควบคุมปริมาตรภายในถังหมักที่ 0.25 ลิตร โดยอัตรา ส่วนต้นรูปภาชีต่อมูลวัว 1:3 อัตราส่วน

คาร์บอนต่อไนโตรเจน (C:N Ratio) เท่ากับ 20.75 ระยะเวลาในการหมัก 39 วัน ที่อุณหภูมิห้อง (ประมาณ 32 องศาเซลเซียส) โดยสารอินทรีย์ (ต้นธูปฤาษีและมูลวัว) จะถูกเติมเข้าระบบทุกๆ 6 วัน เป็นเวลา 5 ครั้ง ในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกร้อยละ 75, 50 และ 25 ตามลำดับ ทำการเก็บตัวอย่างโดยการวัดปริมาณแก๊สที่เกิดขึ้นโดยวิธีการแทนที่น้ำทุกๆ 3 วัน วิเคราะห์องค์ประกอบของแก๊ส ได้แก่ แก๊สมีเทน (CH_4) และแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) และวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง

ภาพที่ 1 ชุดอุปกรณ์การผลิตแก๊สชีวภาพ

4. การวิเคราะห์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเคมีของเส้นใยของต้นธูปฤาษีก่อนและหลังการปรับสภาพ ดัดแปลงมาจากวิธีการของ AOAC (1980) วิเคราะห์โครงสร้างทางกายภาพของเส้นใยของต้นธูปฤาษีก่อนและหลังการปรับสภาพโดยกล้อง SEM (ยี่ห้อ Camscan รุ่น MX 2000) วิเคราะห์องค์ประกอบของสารอินทรีย์โดยดัดแปลงมาจากวิธีการของอรรถยัชวาลภาฤทธิ์ (2545) ได้แก่ ปริมาณของแข็งทั้งหมด (TS) และปริมาณของแข็งระเหยง่ายได้ (VS) วิเคราะห์อัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจน (C:N ratio) วิเคราะห์ค่าความเป็นกรด-ด่าง โดยเครื่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH-meter) การวัดค่าซีโอดี (COD) ดัดแปลงมาจากวิธีการของมนัสสิน ตันจุลเวศม์ และมนักรักษ์ ตันจุลเวศม์ (2551) วัดอุณหภูมิ (T, °C) วัดปริมาณแก๊สโดยหลักการแทนที่น้ำ วิเคราะห์องค์ประกอบของแก๊สโดยเครื่องแก๊สโครมาโทกราฟี (Gas Chromatography, GC) (ยี่ห้อ Shimadzu รุ่น GC-8A ที่สภาวะ detector ชนิด Thermal Conductivity Detector (TCD) ใช้ porapak Q 80/100) ได้แก่ ปริมาณแก๊สมีเทน (CH_4) และแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) โดยดัดแปลงมาจากวิธีการของ สมจินตนา ลิ้มสุข และคณะ (2554)

5. การวิเคราะห์ผลทางสถิติ

ขั้นตอนในการวิจัยและผลการทดลองทำทั้งหมด 3 ซ้ำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design, CRD) วิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้วิธี Duncan ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95.0 ($p < 0.05$)

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นธูปฤาษีโดยวิธีทางกายภาพร่วมกับทางเคมี

จากผลการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพธูปฤาษีโดยวิธีทางกายภาพร่วมกับทางเคมี จากตารางที่ 1 พบว่าธูปฤาษีที่ผ่านการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูง (Autoclave) ร่วมกับสารละลายด่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) ร้อยละ 2, 4 และ 6 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร ส่งผลให้มีปริมาณเซลลูโลสเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับต้นธูปฤาษีที่ไม่ผ่านการปรับสภาพซึ่งแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) โดยพบว่าการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายด่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 และ 6 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร มีปริมาณเซลลูโลสสูงที่สุดซึ่งไม่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) คือร้อยละ 59.07 ± 0.20 และ 61.41 ± 0.53 เป็นไปในทำนองเดียวกันกับ

งานวิจัยของ Mao et al. (2015) ที่ศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่ผ่านการปรับสภาพพบว่าเมื่อปรับสภาพด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในย่อยสลายสารอินทรีย์ที่เป็นองค์ประกอบของผนังเซลล์พืช ทำให้โครงสร้างผนังเซลล์พืชอ่อนตัวลงและสามารถย่อยสลายได้ง่ายและความเข้มข้นของโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่เพิ่มขึ้นทำให้เซลล์ลูโลสเพิ่มขึ้น เป็นการส่งเสริมให้กระบวนการผลิตแก๊สชีวภาพมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนในการปรับสภาพแล้วยังพบว่าการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร มีค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 6 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร แต่ให้ปริมาณเซลล์ลูโลสไม่แตกต่างกันและยังให้น้ำหนักตัวอย่างหายไปน้อยกว่า ดังนั้นจึงเลือกใช้ตัวอย่างรูปภาชนะที่ผ่านการปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร มาทำการศึกษามูลค่าการผลิตแก๊สชีวภาพโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะในการทดลองขั้นต่อไป

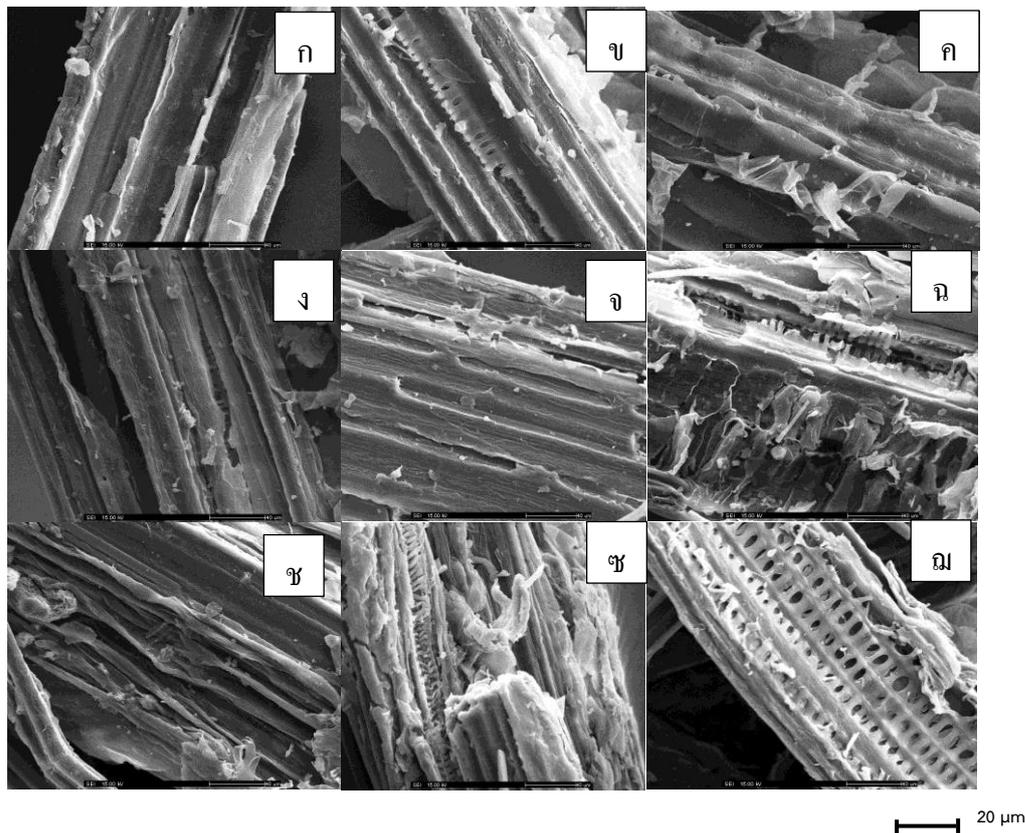
ตารางที่ 1 องค์ประกอบทางเคมีของต้นรูปภาชนะก่อนและหลังการปรับสภาพ

วิธีการปรับสภาพ	ร้อยละองค์ประกอบทางเคมีของเส้นใย*			ร้อยละน้ำหนักตัวอย่างที่หายไป
	เซลลูโลส	เฮมิเซลลูโลส	ลิกนิน	
ไม่ผ่านการปรับสภาพ	52.84 ± 0.25 ^d	11.21 ± 0.75 ^c	13.05 ± 0.81 ^b	0.00 ± 0.00 ^s
นึ่ง 30 นาที	29.48 ± 0.54 ^g	10.38 ± 0.05 ^c	10.43 ± 0.30 ^d	9.66 ± 3.20 ^f
นึ่ง 60 นาที	34.80 ± 1.49 ^f	7.88 ± 2.07 ^d	3.67 ± 0.86 ^e	12.94 ± 0.94 ^e
นึ่ง 30 นาที + 2% NaOH	34.69 ± 1.82 ^f	7.30 ± 0.19 ^d	3.36 ± 1.51 ^e	44.89 ± 1.79 ^d
นึ่ง 60 นาที + 2% NaOH	36.04 ± 0.19 ^f	7.75 ± 0.67 ^d	2.98 ± 0.35 ^e	48.13 ± 2.21 ^c
Autoclave	42.04 ± 0.54 ^e	19.19 ± 0.04 ^a	17.93 ± 0.19 ^a	12.33 ± 1.19 ^e
Autoclave + 2% NaOH	55.02 ± 0.68 ^c	14.85 ± 0.77 ^b	12.80 ± 0.24 ^{bc}	49.45 ± 2.20 ^c
Autoclave + 4% NaOH	59.07 ± 0.20 ^{ab}	12.15 ± 1.52 ^c	11.52 ± 0.25 ^{cd}	55.23 ± 1.57 ^b
Autoclave + 6% NaOH	61.41 ± 0.53 ^a	10.83 ± 0.82 ^c	11.20 ± 0.56 ^d	58.18 ± 1.56 ^a

หมายเหตุ: a, b, c, ... เป็นค่าทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (p<0.05) โดยเปรียบเทียบข้อมูลในแนวตั้งของตาราง, *ค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ทั้งนี้จากผลการศึกษารูปภาชนะที่ผ่านการปรับสภาพของต้นรูปภาชนะยังสอดคล้องกับผลการศึกษาลักษณะโครงสร้างของเส้นใยของรูปภาชนะด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM) (ภาพที่ 2) พบว่าการปรับสภาพมีผลต่อลักษณะโครงสร้างของเส้นใยของรูปภาชนะ คือรูปภาชนะที่ผ่านการปรับสภาพ (ภาพที่ 2 ข-ฉ) จะมีลักษณะโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือโครงสร้างจะถูกทำลายได้มากกว่า และมีความพรุนมากกว่าเมื่อเทียบกับรูปภาชนะที่ไม่ผ่านการปรับสภาพ (ภาพที่ 2 ก) ทำให้เห็นโครงสร้างของเซลล์ของต้นรูปภาชนะที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธี การปรับสภาพด้วยหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายต่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 และ 6 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (ภาพที่ 2 ข-ฉ) จะเห็นลักษณะโครงสร้างของเซลล์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อาจเป็นผลมาจากความร้อนและแรงดันของหม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับการใช้สารละลายต่างที่มีความเข้มข้นสูง ต่างทำให้วัสดุเกิดการพองตัวและมีความพรุนเพิ่มขึ้น เนื่องจากช่วยกำจัดสายโซ่ที่เชื่อมต่อกันในโมเลกุลผลึกของเซลลูโลสให้ลดลง และช่วยแยกโครงสร้างระหว่างลิกนินและคาร์โบไฮเดรต

ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (Brodeur et al., 2011) สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Lin et al. (2015) พบว่าการปรับสภาพด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์สามารถแยกกลีทินและเฮมิเซลลูโลสบางส่วนออกได้ ทำให้โครงสร้างของเซลล์พืชกระจายและมีพื้นที่ผิวมากขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Taherdanak and Zilouei (2014) พบว่าการปรับสภาพด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ส่งผลให้โครงสร้างของเซลล์พืชบางส่วนถูกทำลายและทำให้วัสดุเกิดความพรุนช่วยให้จุลินทรีย์เข้าถึงวัสดุและย่อยสลายได้ง่ายกว่าการไม่ปรับสภาพ

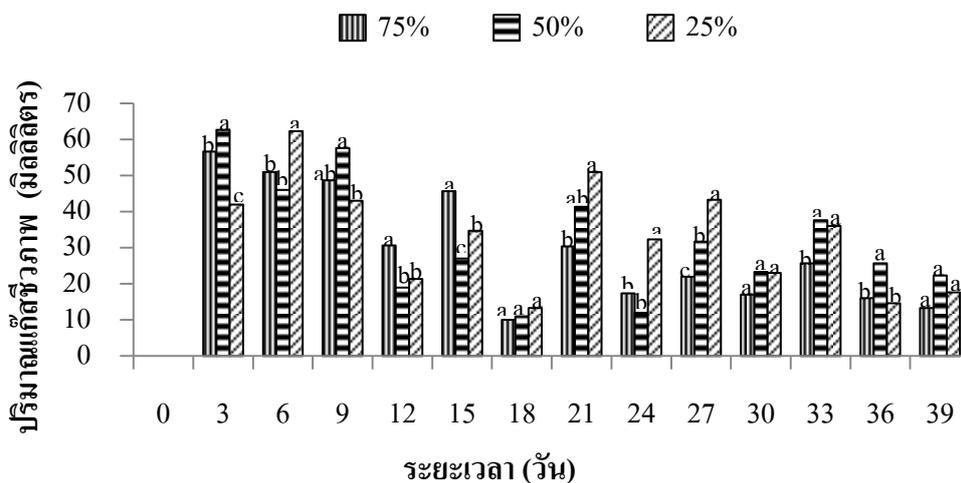

ภาพที่ 2 โครงสร้างทางกายภาพของเส้นใยของต้นธูปฤาษีด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM) ที่กำลังขยาย 500 เท่า (ก) ไม่ผ่านการปรับสภาพ (ข) นึ่ง 30 นาที (ค) นึ่ง 60 นาที (ง) นึ่ง 30 นาที +2% NaOH (จ) นึ่ง 60 นาที +2% NaOH (ฉ) หม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูง (Autoclave) (ช) หม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับ 2% NaOH (ซ) หม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับ 4% NaOH (ฅ) หม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับ 6% NaOH

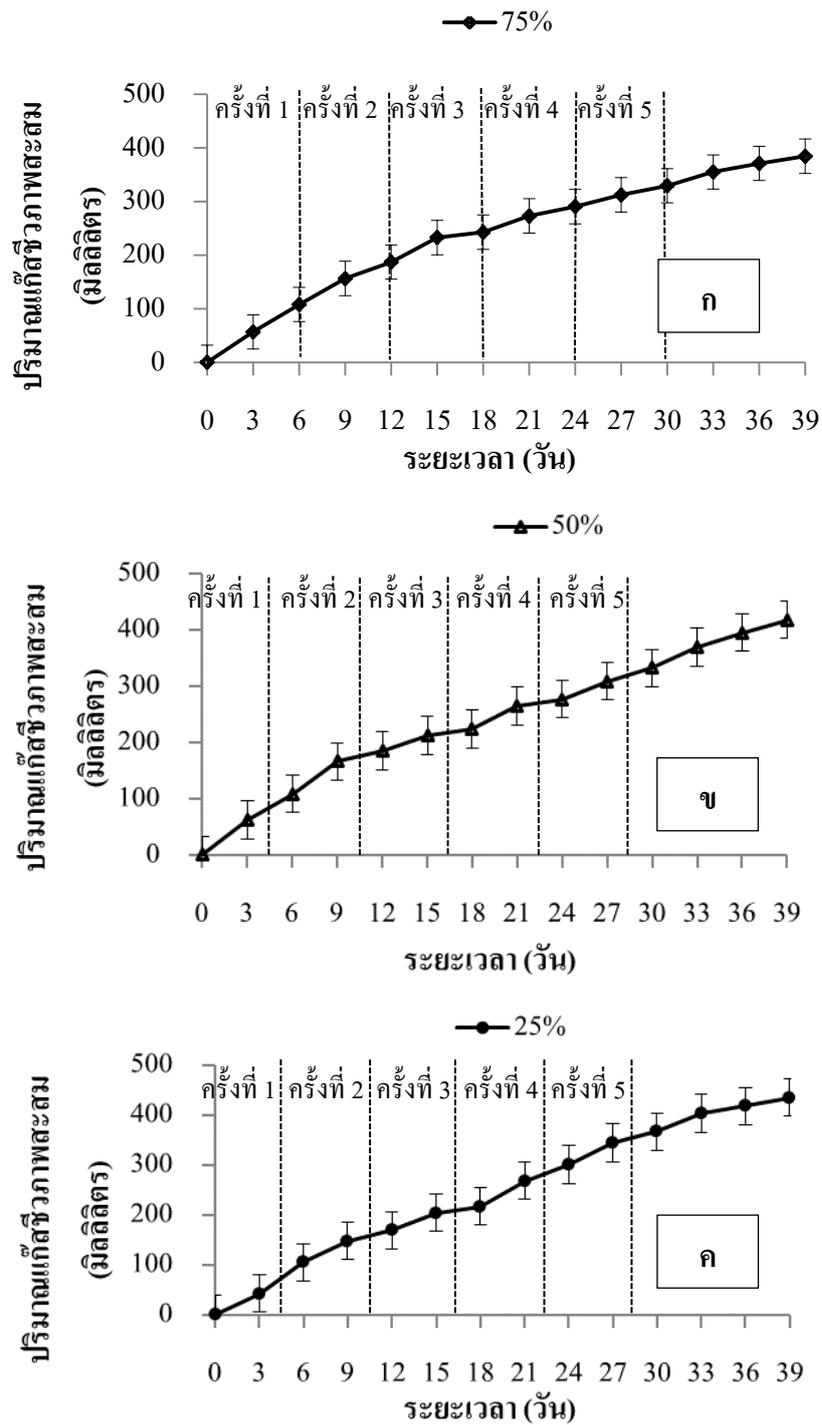
2. ผลการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากต้นธูปฤาษีร่วมกับมูลวัวโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ

จากการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นธูปฤาษีโดยวิธีทางกายภาพร่วมกับทางเคมีพบว่าสภาวะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นธูปฤาษีคือวิธีการใช้หม้อนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับสารละลายด่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร ดังนั้นจึงเลือกมาศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพต่อโดยหมักร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 ในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ โดยปริมาณสารอินทรีย์จะถูกเติมเข้าระบบทุกๆ 6 วัน เป็นเวลา 5 ครั้ง ในปริมาณที่แตกต่างกันโดยแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกร้อยละ 75, 50 และ 25 ตามลำดับ ภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงปริมาณการผลิตแก๊สชีวภาพของต้นธูปฤาษีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวโดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกัน พบว่าปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกร้อยละ 75, 50 และ 25 ในช่วง 6 วันแรกมีการผลิตแก๊สชีวภาพสูงสุดเท่ากับ 56.67, 62.7 และ 62.33 มิลลิลิตร ซึ่งเมื่อทำการศึกษาและวัดผลผลิตอย่างต่อเนื่องจะ

พบว่าหลังจากเติมสารอินทรีย์เข้าสู่ระบบทุกๆ 6 วัน และวัดปริมาณแก๊สชีวภาพทุกๆ 3 วัน ปริมาณแก๊สชีวภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากการแบ่งเติมสารอินทรีย์ลงไปในระบบซึ่งทำให้จุลินทรีย์สามารถย่อยสลายสารอินทรีย์ได้เรื่อยๆ และแปรสภาพเป็นแก๊สมีเทนได้ (พรพิมล พันธสุนทร, 2558) ขณะที่การเติมสารอินทรีย์เข้าสู่ระบบหมักเพียงครั้งเดียวทำให้จุลินทรีย์ย่อยสลายสารอินทรีย์และแปรสภาพเป็นแก๊สมีเทนได้ดีในช่วงแรก และเนื่องจากสารอาหารมีจำกัดต่อความต้องการของจุลินทรีย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตแก๊สชีวภาพที่ลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมจินตนา ลิ้มสุข และคณะ (2554) และ Ruffino et al. (2015) ที่ศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ พบว่าเมื่อมีการเติมสารอินทรีย์เข้าสู่ระบบทำให้ค่าเฉลี่ยแก๊สชีวภาพเพิ่มขึ้นและเมื่อหยุดเติมสารอินทรีย์แก๊สชีวภาพจะมีค่าเฉลี่ยลดลง สืบเนื่องจากปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกที่ร้อยละ 25 มีแนวโน้มการผลิตแก๊สชีวภาพดีกว่าส่งผลให้มีแก๊สชีวภาพสะสมสูงสุดเท่ากับ 434.7 มิลลิลิตร รองลงมาคือที่ร้อยละ 50 และ 75 เท่ากับ 417.30 และ 384.30 มิลลิลิตร (ภาพที่ 4) เนื่องจากอัตราการใส่สารอินทรีย์ในครั้งแรกต่ำกว่าทำให้ประสิทธิภาพในการย่อยสลายของจุลินทรีย์ดีกว่าส่งผลให้ผลิตแก๊สชีวภาพได้ดีกว่า (Chulalaksananukul et al., 2012)

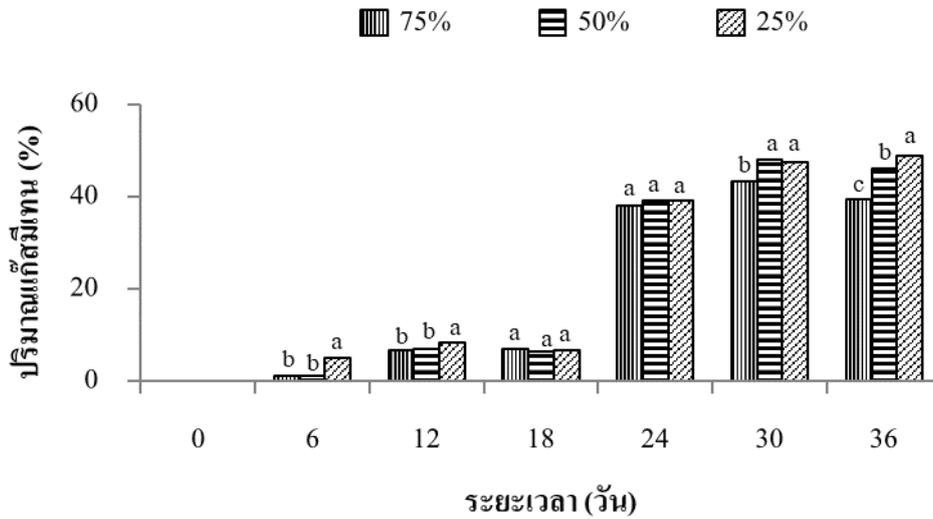

ภาพที่ 3 ปริมาณการผลิตแก๊สชีวภาพของต้นธูปฤาษีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูก แบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ คือร้อยละ 75, 50 และ 25
หมายเหตุ: a, b, c, ... แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < 0.05$) โดยเปรียบเทียบในชุดข้อมูลที่ ระยะเวลาเดียวกัน

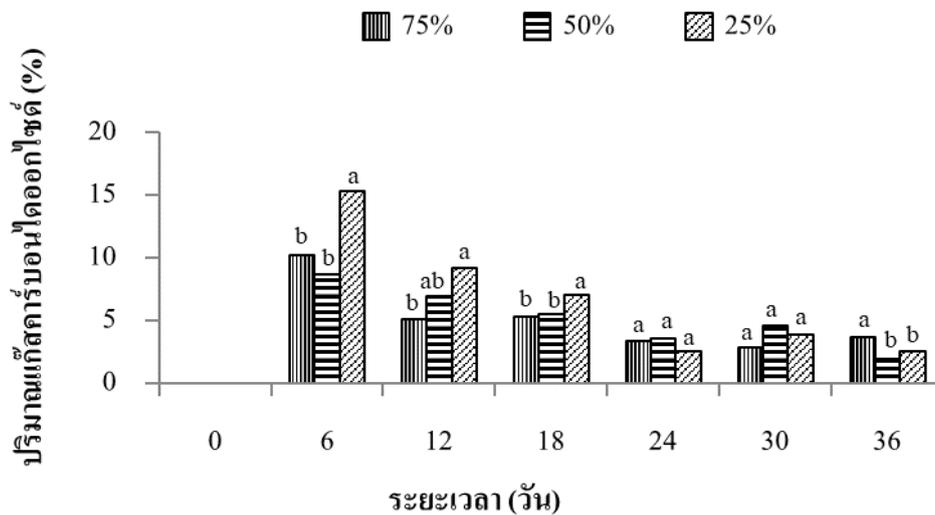
ภาพที่ 4 ปริมาณการผลิตแก็สชีวภาพสะสมของต้นรูกาซีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ (ก) ร้อยละ 75 (ข) ร้อยละ 50 (ค) ร้อยละ 25

และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของแก๊สชีวภาพที่ได้ด้วยเครื่องแก๊สโครมาโทกราฟี (ภาพที่ 5 และ 6) พบว่าในช่วงแรกของการผลิตแก๊สชีวภาพมีสัดส่วนของแก๊สมีเทน (CH_4) ต่ำ แต่สัดส่วนของแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) ค่อนข้างสูง เนื่องจากอยู่ในช่วงการย่อยสลายสารอินทรีย์ (hydrolysis) และผลิตกรดอินทรีย์ (acidogenesis) ทำให้ได้แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา (ธีรศานต์ อนันตพงศ์, 2556) หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ช่วงการผลิตแก๊สมีเทน (methanogenesis) ทำให้สัดส่วนของแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ลดลง เป็นผลมาจากแบคทีเรียกลุ่มเมทาโนเจนส์ทำการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของแก๊สให้กลายเป็นแก๊สมีเทน ทำให้สัดส่วนของแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าน้อยลง ในขณะที่สัดส่วนของแก๊สมีเทนมีค่าเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาการย่อยสลายที่นานขึ้น โดยหลังจากวันที่ 18 เป็นต้นไปจะเห็นได้ว่าแก๊สมีเทนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกการทดลอง และในวันที่ 36 ปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกร้อยละ 25 ให้ค่าแก๊สมีเทนสูงสุดเท่ากับร้อยละ 48.74 ($p < 0.05$) รองลงมาคือที่ร้อยละ 50 และ 75 คือเท่ากับร้อยละ 45.99 และ 39.29 เนื่องจากร้อยละของการเติมสารอินทรีย์ที่ในปริมาณที่สูง อาจส่งผลให้โอกาสที่สารอินทรีย์จะถูกย่อยสลายโดยแบคทีเรียและแปรสภาพเป็นแก๊สมีเทนได้ต่ำกว่า โดยพบว่าสัดส่วนของแก๊สมีเทนที่ได้จากการทดลองมีค่าใกล้เคียงกับงานวิจัยของสมจินตนา ลีมสุข และคณะ (2554) ที่ศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากเศษอาหารโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ ในถังหมักขนาด 200 ลิตร เป็นระยะเวลา 111 วัน พบว่าให้ค่าแก๊สมีเทนอยู่ในช่วงร้อยละ 47-60 แต่ให้ค่าแก๊สมีเทนสูงกว่าเมื่อเทียบกับงานวิจัยของ Chulalaksananukul et al. (2012) ที่ศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากเปลือกสับปะรดโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ ในถังหมักขนาด 6 ลิตร พบว่าให้ค่าแก๊สมีเทนร้อยละ 32.86 แต่ให้ค่าแก๊สมีเทนต่ำกว่าเมื่อเทียบกับงานวิจัยของ Velmurugan and Ramanujam (2011) ที่ได้ทำการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากเศษผักโดยใช้กระบวนการหมักแบบกึ่งกะในถังหมักขนาด 2 ลิตร เป็นระยะเวลา 30 วัน พบว่าให้ค่าแก๊สมีเทนเฉลี่ยร้อยละ 65 และผลผลิตแก๊สมีเทน 0.387 ลิตรมีเทนต่อกรัมของแข็งระเหย ส่วน Lin et al. (2012) ได้ทำการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากเศษอาหารโดยใช้กระบวนการหมักแบบกึ่งกะ เป็นระยะเวลา 60 วัน พบว่าให้ผลผลิตแก๊สมีเทนสูงสุดเท่ากับ 256 มิลลิลิตรต่อกรัมของแข็งระเหย และจากรายงานวิจัยของ Ruffino et al. (2015) ซึ่งได้ทำการศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพจากเศษผักโดยใช้กระบวนการหมักแบบกึ่งกะ ในถังหมักขนาด 6 ลิตร เป็นระยะเวลา 21 วัน พบว่าให้ค่าแก๊สมีเทนเฉลี่ยร้อยละ 53 ทั้งนี้สัดส่วนของแก๊สมีเทนที่ได้มีค่าต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนแก๊สมีเทนตามทฤษฎีคือประมาณร้อยละ 50-70 (Karki et al. (2005) ทั้งนี้อาจเกิดจากประสิทธิภาพของระบบหมักที่เป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ มีการรวบรวมระบบหมักเนื่องจากการเก็บตัวอย่างวิเคราะห์ การที่วัสดุหมักอัดตัวกันแน่นเนื่องจากการกวนผสมตลอดเวลา รวมทั้งค่าความเป็นกรด-ด่าง และอุณหภูมิในการเดินระบบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ควบคุมอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีและอัตราเร็วของปฏิกิริยาทางชีวเคมีซึ่งมีผลต่อการย่อยสลายสารอินทรีย์โดยตรงทำให้สัดส่วนแก๊สมีเทนมีค่าค่อนข้างต่ำ

ภาพที่ 5 ปริมาณการผลิตแก๊สมีเทนของต้นรูปถั่วที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะ คือร้อยละ 75, 50 และ 25

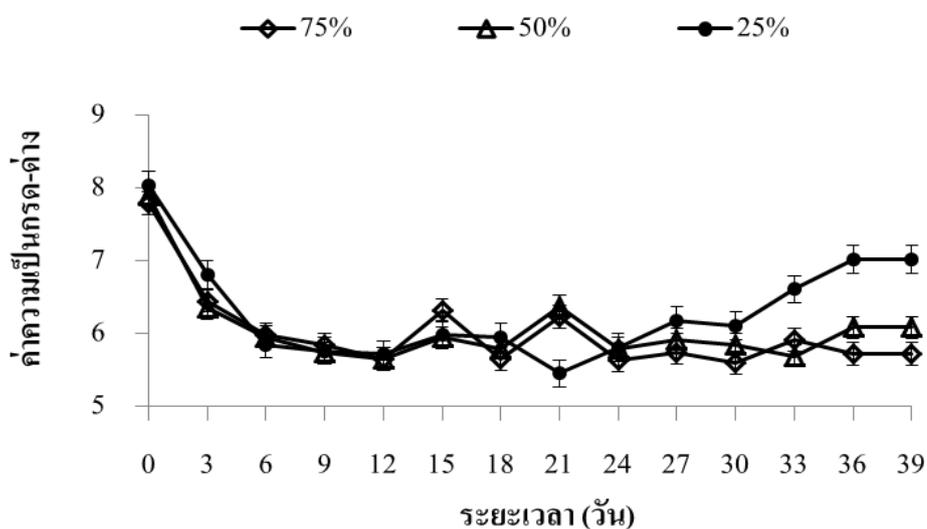
หมายเหตุ: a, b, c, ... แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < 0.05$) โดยเปรียบเทียบในชุดข้อมูลที่ระยะเวลาเดียวกัน

ภาพที่ 6 ปริมาณการผลิตแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ของต้นรูปถั่วที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะคือร้อยละ 75, 50 และ 25

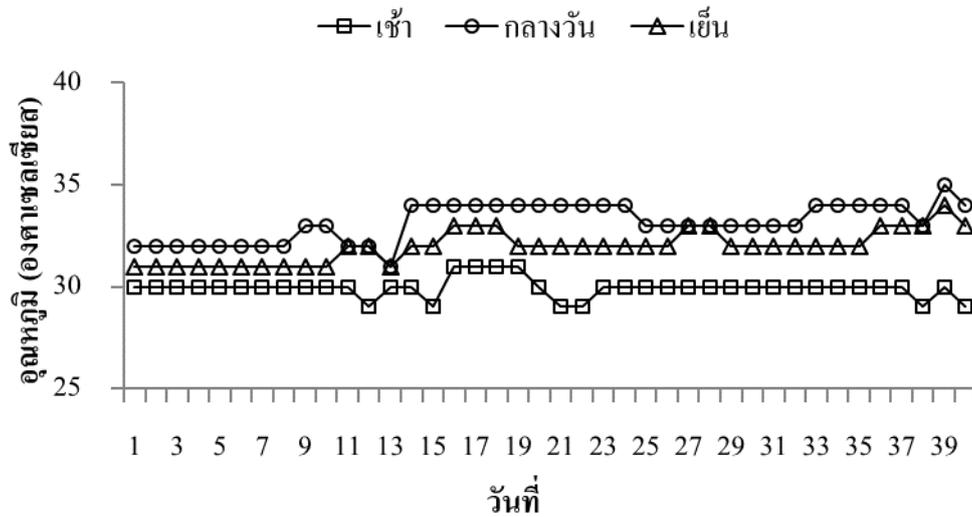
หมายเหตุ: a, b, c, ... แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < 0.05$) โดยเปรียบเทียบในชุดข้อมูลที่ระยะเวลาเดียวกัน

สำหรับค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) พบว่าปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกที่ร้อยละ 75, 50 และ 25 มีแนวโน้มค่าใกล้เคียงกันและเป็นไปในทำนองเดียวกัน (ภาพที่ 7) คือช่วง 6 วันแรกของการผลิตแก๊สชีวภาพมีค่าความเป็นกรด-ด่างลดลง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของปฏิกิริยาของกระบวนการย่อยสลายสารอินทรีย์แบบไร้อากาศเมื่ออยู่ในช่วงการย่อยสลายสารอินทรีย์ (hydrolysis) ค่าความเป็นกรด-ด่างจะลดลง จากนั้นจะเข้าสู่ช่วงการผลิตแก๊สมีเทนของแบคทีเรีย (methanogenesis) ค่าความเป็นกรด-ด่างจึงมีค่าสูงขึ้น (Wang et al., 2013) และหลังจากมีเติมสารอินทรีย์ทุกๆ 6 วัน ค่าความเป็นกรด-ด่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเกิดจากการเติมสารอินทรีย์เข้าระบบ ส่งผลดีต่อระบบช่วยรักษาค่าสภาพต่างๆที่เหมาะสมจึงช่วยให้สภาพแวดล้อมของการผลิตมีเทนยังเกิดได้ดี (ธีรศานต์ อนันตพงศ์, 2556) ซึ่งค่าความเป็นกรด-ด่างตลอดระยะเวลาในการผลิตแก๊สชีวภาพที่ร้อยละ 75, 50 และ 25 พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง 5.60-7.80, 5.66-7.89 และ 5.45-8.03

ภาพที่ 7 ค่าความเป็นกรด-ด่าง ในระหว่างการผลิตแก๊สชีวภาพของต้นธูปฤาษีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะคือร้อยละ 75, 50 และ 25

อุณหภูมิเป็นปัจจัยที่ควบคุมอัตราเร็วของปฏิกิริยาทางชีวเคมีพบว่าในระหว่างการผลิตแก๊สชีวภาพโดยกระบวนการหมักแบบกึ่งกะมีอุณหภูมิเฉลี่ย 32 องศาเซลเซียส (ภาพที่ 8) ซึ่งอยู่ในช่วงมีโซฟิลิก (20-45 องศาเซลเซียส) เป็นช่วงอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของแบคทีเรีย (พรพิมล พันธสุนทร, 2558) และจากการวิเคราะห์ปริมาณอินทรีย์วัตถุในตารางที่ 2 พบว่าปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมที่ร้อยละ 25 มีประสิทธิภาพในการบำบัดของแข็ง (TS) ของแข็งระเหยได้ (VS) และ COD เท่ากับ 46.53, 41.91 และ 56.54 กรัมต่อลิตร ซึ่งมีแนวโน้มที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับที่ร้อยละ 100, 75 และ 50 ประสิทธิภาพการกำจัดค่า COD บวกถึงความสามารถในการย่อยสลายสารอินทรีย์ของเชื้อจุลินทรีย์ โดยปกติแล้วกระบวนการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจนจะสามารถลดค่า COD ได้

ภาพที่ 8 อุณหภูมิในระหว่างการผลิตแก๊สชีวภาพของรูปถ่ายซีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะคือร้อยละ 75, 50 และ 25

ตารางที่ 2 ปริมาณ TS, VS และ COD ในวันแรกและวันสุดท้ายของการผลิตแก๊สชีวภาพจากต้นรูปถ่ายซีที่ผ่านการปรับสภาพร่วมกับมูลวัวในอัตราส่วน 1:3 โดยที่ปริมาณสารอินทรีย์จะถูกแบ่งเติมเข้าครั้งแรกในปริมาณแตกต่างกันในกระบวนการหมักแบบกึ่งกะคือร้อยละ 75, 50 และ 25

ร้อยละของตัวอย่าง	ตัวแปร (ก./ล.)	วันที่ 0	วันที่ 39	ร้อยละการกำจัด
75	TS	85.78 ± 1.00 ^a	62.56 ± 1.00 ^a	27.07 ^c
	VS	57.44 ± 1.40 ^a	36.00 ± 1.73 ^a	37.33 ^a
	COD	33.31 ± 2.10 ^a	18.30 ± 1.20 ^a	44.96 ^b
50	TS	85.11 ± 1.35 ^a	53.33 ± 1.76 ^b	37.34 ^b
	VS	63.11 ± 1.23 ^a	37.33 ± 2.17 ^a	40.85 ^a
	COD	31.31 ± 1.88 ^b	17.30 ± 1.04 ^a	44.63 ^b
25	TS	68.78 ± 0.51 ^b	36.78 ± 1.35 ^c	46.53 ^a
	VS	45.33 ± 1.67 ^b	26.33 ± 0.58 ^b	41.91 ^a
	COD	30.41 ± 2.06 ^b	13.18 ± 1.56 ^b	56.54 ^a

หมายเหตุ: a, b, c, ... เป็นค่าทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < 0.05$) โดยเปรียบเทียบในชุดข้อมูลที่ตัวแปรเดียวกัน, ค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสถานะที่เหมาะสมในการปรับสภาพต้นรูปถ่ายซี พบว่าการปรับสภาพมีผลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางเคมีของเส้นใยรูปถ่ายซี โดยวิธีการปรับสภาพรูปถ่ายซีที่เหมาะสมคือ วิธีการปรับสภาพด้วยหมอนึ่งไอน้ำแรงดันสูงร่วมกับโซเดียมไฮดรอกไซด์ร้อยละ 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร โดยมีปริมาณเซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนินร้อยละ 59.07, 12.15 และ 11.52 โดยน้ำหนัก ตามลำดับ และเมื่อนำไปศึกษาการผลิตแก๊สชีวภาพร่วมกับมูลวัวที่

อัตราส่วน 1:3 ในการหมักแบบกึ่งกะ พบว่าปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกแบ่งเติมเข้าระบบครั้งแรกร้อยละ 25 ให้ปริมาณแก๊สชีวภาพสะสมสูงสุดเท่ากับ 434.70 มิลลิลิตร และแก๊สมีเทนร้อยละ 48.74 ดังนั้นกล่าวได้ว่าสภาวะในการปรับสภาพและการเติมปริมาณสารอินทรีย์ที่เหมาะสมมีผลต่อการการผลิตแก๊สชีวภาพ ทั้งนี้ยังจำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนากระบวนการผลิตที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการหมักและเพิ่มปริมาณแก๊สมีเทน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี (ศสวท.) ประจำปีการศึกษา 2558 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และทุนสนับสนุนวิจัยหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ประจำปีการศึกษา 2559

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติยา บ่อมเงิน, ประภา โชะสลาม และรัชพล พะวงศรีรัตน์. (2559). “การผลิตแก๊สชีวภาพจากผักตบชวาที่ผ่านการปรับสภาพด้วยการนึ่งร่วมกับมูลวัวโดยกระบวนการหมักแบบกะ.”
วารสารมหา วิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 8, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 76-86.
- ธีรศานต์ อนันตพงศ์. (2556). “การผลิตก๊าซชีวภาพจากน้ำเสียชุมชนประเภทที่พักอาศัยร่วมกับเศษอาหาร.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรพิมล พันธุ์สุนทร. (2558). “การผลิตก๊าซชีวภาพจากตะกอนอินทรีย์ของระบบบำบัดน้ำเสียโรงงานแปงมัน
สำหรับหลังแปรรูปโดยถังหมักไร้อากาศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มันสิน ตันฑุลเวศม์ และ มันรัชช์ ตันฑุลเวศม์. (2551). **คู่มือวิเคราะห์คุณภาพน้ำ**. พิมพ์ครั้งที่ 5.
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รัชพล พะวงศรีรัตน์. (2554). “การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการเตรียมไฮโดรไลสเสทผักตบชวาโดยหม้อนึ่งไอน้ำ
แรงดันสูงเพื่อผลิตเอทานอล.” Veridian E-Journal SU 4,1: 891-901.
- รัชพล พะวงศรีรัตน์. (2558). “กระบวนการปรับสภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเอทานอลจากวัสดุเหลือทิ้ง
ทางการเกษตรประเภทลิกโนเซลลูโลส.” Veridian E-Journal SU 2, 1: 143-157.
- ฤธรรมรงค์ ปลัดสงคราม. (2555). “อิทธิพลของอัลคินิล ซัคซินิก แอนไฮไดรด์ แป้งดัดแปรประจุบวกและกรด
ซัลฟิวริกต่อการผลิตกรดจากต้นพังหระและธูปฤาษี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมจินตนา ลิ้มสุข, ปุณยวี เพียรธรรม และอนุรักษ์ ปีติรักษ์สกุล. (2554). “การผลิตก๊าซชีวภาพจากเศษ
อาหารร่วมกับกลีเซอรอลดิบที่ได้จากกระบวนการผลิตไบโอดีเซล.” วิศวกรรมสาร มช. 38, 2:
101-110.
- อรทัย ขวาลภาฤทธิ์. (2545). **คู่มือวิเคราะห์น้ำและน้ำเสีย**. วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรม
ราชูปถัมภ์, กรุงเทพฯ.

ภาษาต่างประเทศ

- AOAC. Association of Official Analytical Chemists. (1980). **Official methods of analysis**. 13th edn. AOAC, Washington, DC.
- Brodeur, Gary, Elizabeth Yau, Kimberly Badal, John Collier, K. B. Ramachandran and Subramanian Ramakrishnan. (2011). “Chemical and Physicochemical Pretreatment of Lignocellulosic Biomass: A Review.” **Enzyme Research** : 1-17.
- Chulalaksananukul, Suphang, Nusara Sinbuathong, and Warawut Chulalaksananukul. (2012). “Bioconversion of Pineapple Solid Waste under Anaerobic Condition through Biogas Production.” **KKU Res. J.** 7, 5: 734-742.
- Karki, Amrit B., Jagan N. Shrestha and Sundar Bajgain. (2005). “Biogas as renewable source of energy in Nepal theory and development.” BSP-Nepal., Kathmandu, Nepal.
- Lin, Richen, Jun Cheng, Wenlu Song, Lingkan Ding, Binfei Xie, Junhu Zhou and Kefa Cen. (2015). “Characterisation of water hyacinth with microwave-heated alkali pretreatment for enhanced enzymatic digestibility and hydrogen/methane fermentation.” **Bioresource Technology** 182: 1-7.
- Lin , Yunqin, Dehan Wang , Jiajin Liang and Guangpeng Li. (2012). “Mesophilic anaerobic co-digestion of pulp and paper sludge and food waste for methane production in a fed-batch basis.” **Environmental Technology** 33, 23: 2627-2633.
- Mao, Chunlan, Yongzhong Feng, Xiaojiao Wang and Guangxin Ren. (2015). “Review on research achievements of biogas from anaerobic digestion.” **Renewable and Sustainable Energy Reviews** 45: 540-555.
- Ruffino, Barbara, Silvia Fiore, Chiara Roati, Giuseppe Campo, Daniel Novarino and Mariachiara Zanetti. (2015). “Scale effect of anaerobic digestion tests in fed-batch and semi-continuous mode for the technical and economic feasibility of a full scale digester.” **Bioresource Technology** 182: 302-313.
- Singh, Anita and Narsi R. Bishnoi. (2013). “Comparative study of various pretreatment techniques for ethanol production.” **Industrial Crops and Products** 44: 283-289.
- Taherdanak, Mohsen and Hamid Zilouei. (2014). “Improving biogas production from wheat plant using alkaline pretreatment.” **Fuel** 115: 714-719.
- Velmurugan, B. and R. Alwar Ramanujam. (2011). “Anaerobic digestion of vegetable wastes For biogas production in a fed-batch reactor.” **Emerging Sciences** 1, 3: 478-486.
- Wang, Zhongjiang, Fuqing Xu and Yebo Li. (2013). “Effects of total ammonia nitrogen concentration on solid-state anaerobic digestion of corn stover.” **Bioresource Technology** 144: 281-287.